

Notat av 7. januar 2016 fra Miljødirektoratet.
(Revidert 27. april 2016)

Naturmangfold og planlegging av snøskutertraseer

Kommunene skal ta hensyn til naturmangfold når de skal fastsette løyper for snøskuterkjøring. Dette følger av [motorferdselloven § 4a](#), tredje ledd. Det er en forutsetning at kommunene utreder virkningene løypene vil ha for naturmangfold i influensområdet til snøskuterløypene.

Kunnskapsgrunnlaget og vurdering av virkninger for naturmangfold

For å kunne ta hensyn til naturmangfold er det viktig med et godt kunnskapsgrunnlag som grunnlag for de utredninger og vurderinger kommunene skal foreta. Utredningene bør tilpasses omfanget av løypene og områdene de går gjennom. Utredningen skal ta utgangspunkt i kunnskap som er tilgjengelig. Der slik kunnskap ikke foreligger om viktige forhold må det i nødvendig grad innhentes ny kunnskap. Utredningen bør gjennomføres i henhold til anerkjent metodikk og utføres av personer med relevant faglig kompetanse. Det bør i utredningen redegjøres for undersøkelser eller tiltak som kan iverksettes for å unngå skader eller ulemper for naturmangfold.

Her finner du veiledning som du kan bruke når du skal vurdere følgende spørsmål:

1. Hvordan berøres naturmangfoldet?
2. Hvordan natur kan forstyrres og tas hensyn til?
3. Eksempler på arter som bør tas hensyn til
4. Informasjon om leveområder for arter i offentlige databaser

Naturmangfoldloven

Kommunen skal ta hensyn til naturmangfoldet når de vurderer å etablere snøskuterløyper. Her er naturmangfoldloven viktig, med blant annet disse bestemmelsene:

Forvaltningsmål for arter, § 5

- opprettholde levedyktige bestander i naturlige utbredelsesområder
- ivareta artenes økologiske funksjonsområder

Kunnskapsgrunnlaget, § 8

- beslutninger skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger

Føre-var-prinsippet, § 9

- når det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger en beslutning kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet

Økosystemtilnærming og samlet belastning, § 10

- den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for skal vurderes

Hvordan berøres naturmangfoldet?

Det er spesielt større, ville dyr og fugler som kan forstyrres av skuterkjøring på snødekt mark. Slike arter bruker gjerne store områder. Man må derfor vurdere hvor i terrenget skuterløypa skal gå for å ivareta artene på best mulig måte.

Vinterstid er mange arter relativt sårbare grunnet dårlig tilgang på mat og harde værforhold. I tillegg reproducerer mange arter i slutten av skutersesongen. Snøskuterkjøring vil derfor forstyrre dyrelivet mer i sårbare perioder.

Det finnes relativt lite kunnskap om den konkrete effekten snøskuterkjøring har på artenes overlevelse og reproduksjon. Når man skal vurdere snøskutertraser og regler for kjøring, må man derfor ofte legge vekt på føre-var-prinsippet.

Hvordan dyr kan forstyrres og tas hensyn til?

Snøskuterkjøring kan påvirke ville dyr og fugler direkte eller indirekte gjennom

- redusert tid til leting etter og inntak av mat
- forhøyet energikostnad grunnet flukt
- forstyrret eller avbrutt hekking
- unnviker områder der løypa ligger
- fragmentering- og barriereeffekter som reduserer leveområdet til arten

Å ta hensyn til naturmangfold og ville dyr kan gjøres på ulike måter

- Unngå skuterløyper i enkelte områder.
- Kanalisere skuterløyper slik at de forstyrrer minst mulig.
- Begrense tidsrommet snøskuterkjøring er tillatt i sårbare områder.
 - Vær oppmerksom på at vinter- og påskeferie er typiske utfartsperioder som ofte sammenfaller med sårbare perioder for dyr. På sen vinteren har dyrene gjerne lite kroppsreserver å tære på, og de gjerne sårbare grunnet reproduksjon på denne tiden av året.

- Påvirke kjøremønsteret.
 - Relativt lav fart skremmer dyr mindre.
 - Jevn hastighet skremmer dyr mindre, rusing og ujevn kjøring kan oppleves mer forstyrrende.
 - Stopping og aktivitet rundt skutere kan være like eller mer forstyrrende enn gjennomkjøring i et område.
- Informasjon og veiledning til allmennheten.

Eksempler på arter som bør tas hensyn til

God planlegging av traseer krever kunnskap om funksjonsområder for vilt og hvordan disse skal tas hensyn til. Tabellen under viser eksempler på funksjonsområder som er relevante å ta hensyn til for et utvalg av arter. Tabellen er veiledende. Det kan finnes andre arter som også er viktige å ta hensyn til. Dette vil variere mellom kommuner.

Artenes status på Rødlista finner du her <http://www.artsportalen.artsdatabanken.no/>.

Art	Funksjonsområde	Sårbar periode	Varsomhetssone i radius
Fjellvåk	Hekkeplass	mars-april	1000 meter
Vepsevåk	Hekkeplass	mars-juni	500 meter
Havørn	Hekkeplass	januar-mai	1000 meter
Kongeørn	Hekkeplass	januar-mai	1500 meter
Fiskeørn	Hekkeplass	mars-juni	1000 meter
Hubro	Hekkeplass	januar-mai	1000 meter
Snøugle	Hekkeplass	januar-juli	2000 meter
Lappugle	Hekkeplass	april-juni	500 meter
Slagugle	Hekkeplass	april-juni	500 meter
Hønsehauk	Hekkeplass	februar-april	500 meter
Sivhauk	Hekkeplass	april-juni	500 meter
Myrhauk	Hekkeplass	april-juni	500 - 1000 meter
Jaktfalk	Hekkeplass	februar-april	1500 meter
Lerkefalk	Hekkeplass		
Vandrefalk	Hekkeplass	februar-april	500 meter
Sædgås	Rasteområde, Hekkeplass	mars-juni	1000 meter
Lappfiskand	Hekkeplass		
Andefugl generelt	Åpent, næringsrikt vann	november-april	500 meter
Storfugl	Spillplass	Mars-April	500 meter
Orrfugl	Spillplass	Mars-April	500 meter
Fjellrev	Yngleplass	mars-juli	300 meter
Bjørn	Hiplass	november-mai	1500 meter
Jerv	Yngleplass	januar-mai	2000 meter
Villrein	Leveområde	november-juni	1000 meter

Tabell 1: Veiledende oversikt over arter det må tas ekstra hensyn til ved planlegging av snøskuterløyper. Tabellen er ikke uttømmende, og behovet vil variere mellom områder. Tabellen er laget med utgangspunkt i

oversikten over arter som bør unntas offentlighet i retningslinjer for håndtering av stedfestet informasjon om biologisk mangfold.

Varsomhetssonen for ulike arter kan vurderes i forhold til terreng, for eksempel kan forstyrrelse oppleves ulikt i tett skog kontra åpent fjell. Formasjoner i terrenget som skiller vilt og skutertrase kan for eksempel legge grunnlag for en kortere varsomhetssone. I områder hvor lyd bærer godt, og hvor skuterkjøring kan observeres på lange avstander, kan kreve en større varsomhetssone. Slike tilpasninger kan variere med art.

Vurder om løypa tilrettelegger for økt menneskelig ferdsel inn i sårbare områder. Dette kan for eksempel være hvis løypa skaper et godt utgangspunkt for en bestemt topptur hvor turløypa vil gå gjennom hekkeområder for rovfugl eller kalvingsområder for villrein.

Fugler

Fugler kan avbryte hekkingen hvis de blir forstyrret eller hvis næringstilgangen er knapp. Det er derfor viktig å legge skutertraseen utenom hekkeplasser i sårbare perioder fram til ungene har blitt mer robuste for forstyrrelse. Hekketid kan variere mellom arter, mellom ulike områder i Norge og mellom år, og kan derfor avvike noe fra tabellen.

Åpne næringsrike vann som ikke fryser igjen på vinterstid er viktige områder å ta hensyn til for andefugler, det samme gjelder spillplasser for skogsfugl. Kommunen bør også vurdere å ta hensyn til lokalt kjente, og særlig gode leveområder for rype, ved trasevalg.

Rovdyr

For å unngå å forstyrre bjørn i vintersøvn bør skutertrasser legges utenom områder med lokalt kjente bjørnehi. Binner kan føde unger i hiet i januar til februar.

For jerv og fjellrev bør skutertrasser legges utenom hilokaliteter eller yngleplasser. Jerv- og fjellrevhi kan bestå av et omfattende gangsystem. Hvis tispa blir forstyrret, kan hun flytte med seg ungene til et nytt hi, eller i verste fall forlate ungene. Hilokalitetene kan variere noe mellom år, men er for disse to artene svært godt kartlagt i Norge. En oversikt finnes i Rovbasen som Fylkesmannen har tilgang til.

Villrein

Villrein er sårbar for forstyrrelser. Det er et forbudt å etablere løyper i nasjonale villreinområder, jamfør [motorferdselloven § 4a](#), tredje ledd. Kommunen må også vurdere forbud i randområdene til de nasjonale villreinområdene, der ferdsel kan påvirke leveområdet til villrein. Kalvingsområder eller vinterbeiter er spesielt viktige å ta hensyn til.

Kommunene må gjøre tilsvarende vurderinger for de 13 villreinområdene som ikke er utpekt som nasjonale. Disse kan også være svært sårbare for motorferdsel, fordi mange av dem er

små. Miljødirektoratet oppfordrer kommunen til å søke råd hos villreinnemda eller Fylkesmannen i forbindelse med avgrensningen. Kart som viser leveområder for villrein finnes i [Naturbase](#).

Her finner du informasjon om artene

I utgangspunktet er all tilgjengelig informasjon som finnes hos miljøforvaltningen offentlig. Nøyaktig stedfestet informasjon om sensitive arter er likevel unntatt offentlighet i mange tilfeller, blant annet for å redusere sjansen for faunakriminalitet. Ved planlegging av skuterløyper må kommunen kontakte Fylkesmannen for å få informasjon. Fylkesmannen kan ikke gi ut eksakte lokaliteter for alle arter, men kan informere om områder som må unngås av hensyn til sårbare arter. Fylkesmannen kan kontakte Miljødirektoratet for å sikre at de har et best mulig oppdatert kunnskapsgrunnlag.

Kartlegging av og kunnskap om naturmangfold som ikke er unntatt offentlighet ligger tilgjengelig for alle i [Naturbase](#) og [Artsdatabankens Artskart](#).